

Р.Е. Умеров (Національна академія управління, м. Київ, Україна)
**ВИКОРИСТАННЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ІННОВАЦІЙНОГО
РОЗВИТКУ МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В СУЧАСНИХ
УМОВАХ УКРАЇНСЬКОГО РИНКУ**

У статті представлено результати аналізу використання зарубіжного досвіду інноваційного розвитку малого і середнього бізнесу в сучасних умовах українського ринку, запропоновано адаптивні елементи зарубіжних моделей розвитку для використання в практиці вітчизняних підприємств, що дасть можливість сприяти впровадженню інноваційних технологій у підприємницьку сферу, стимулюватиме функціонування національної економіки на ринкових засадах.

Ключові слова: інноваційні технології, малий бізнес, технополіси, технопарки, бізнес-центри, бізнес-інкубатори.

Літ. 14.

Р.Е. Умеров (Национальная академия управления, г. Киев, Украина)
**ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЗАРУБЕЖНОГО ОПЫТА
ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ МАЛОГО И СРЕДНЕГО
БИЗНЕСА В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ
УКРАИНСКОГО РЫНКА**

В статье представлены результаты анализа использования зарубежного опыта инновационного развития малого и среднего бизнеса в современных условиях украинского рынка, предложены адаптивные элементы зарубежных моделей развития для использования в практике отечественных предприятий, которая даст возможность способствовать внедрению инновационных технологий в предпринимательскую сферу, будет стимулировать функционирование национальной экономики на рыночных принципах.

Ключевые слова: инновационные технологии, малый бизнес, технополисы, технопарки, бизнес-центры, бизнес-инкубаторы.

R.E. Umierov (National Academy of Management, Kyiv, Ukraine)
**APPLYING FOREIGN EXPERIENCE OF INNOVATIVE
DEVELOPMENT OF SMALL AND MEDIUM BUSINESS
UNDER CURRENT CONDITIONS OF UKRAINIAN MARKET**

The article presents the results of the analysis of applying foreign experience of innovative development of small and medium business under current conditions of Ukrainian market. Adaptive elements from these foreign models of development are offered for application in practice of national enterprises, this would enable the introduction of innovative technologies into the entrepreneurship, thus stimulating the functioning of national economy under market principles.

Keywords: innovative technologies; small business; technopolices; technoparks; business centers; business incubators.

Постановка проблеми. Адаптування світової практики регулювання малого підприємництва в сучасних умовах українського ринку – провідне завдання державної та регіональної політики, оскільки від всебічної підтримки малого бізнесу з боку державних органів залежить докорінна ринкова трансформація економіки України та формування постіндустріального суспільства.

Аналіз останніх досліджень. За останнє десятиріччя функціонування національної економіки малий бізнес відіграв головну роль у становленні відно-

син підприємницької діяльності, формуванні класу підприємців, здатних за власною ініціативою започаткувати життєстійкі структури – малі підприємства, забезпечувати нові робочі місця, задовольняти потреби споживачів у товарах і послугах, формувати конкурентне середовище в країні в цілому та в кожному окремому регіоні зокрема.

Як свідчить світовий досвід [10], активізація підприємництва є суттєвим чинником успішного розвитку ринкових відносин і стабільності економіки. Тому практично в усіх країнах світу держава бере активну участь у формуванні та розвитку підприємницької діяльності й підтримці найбільш доцільних і ефективних її напрямів, насамперед малого бізнесу. Постійний розвиток конкурентного середовища, невід'ємними складовими якого є мале підприємництво, плюралізм і застосування різних форм власності, запобігання недобросовісній конкуренції є запорукою економічного зростання, раціонального й ефективного використання ресурсів.

Невирішені частини проблеми. Провідна роль малого бізнесу, стрімкі темпи його розвитку в нашій країні та майже відсутність дієвих механізмів регулювання підприємницької діяльності як на загальнодержавному, так і на регіональному рівнях через неприйняття цих механізмів у радянські часи сприяє запозиченню й адаптації досвіду у цій сфері як країн з розвинутою економікою, де мале підприємництво є найбільшим сектором економічної діяльності, так і країн з перехідною економікою, де малий бізнес тільки сформувався як окремий сегмент національної економічної системи та почав динамічно розвиватися.

Мета дослідження. Представити результати аналізу використання зарубіжного досвіду інноваційного розвитку малого і середнього бізнесу в сучасних умовах українського ринку, запропонувати адаптивні елементи зарубіжних моделей розвитку для використання в практиці вітчизняних підприємств.

Основні результати дослідження. Найбільш передовою країною у сфері державної підтримки малого підприємництва є США, де підприємства малого та середнього бізнесу складають 99% усіх підприємств. У США законодавством не встановлено кількісного критерію віднесення підприємств до числа малих. Офіційною статистикою, у тому числі для надання державної допомоги, використовується показник кількості зайнятих до 500 осіб з річним обсягом продажів: у роздрібній торгівлі – від 3,5 до 13,5 млн. дол. США, будівництві – 7–17 млн. дол. США, страхуванні, торгівлі нерухомістю – 1–10 млн. дол. США, сфері послуг – 2,5–14,5 млн. дол. США. За визначенням Управління у справах малого бізнесу, «малим підприємством вважається те, у якого обмежений доступ до ринку капіталу і яке має незначну частку на ринку свого товару» [10, 52].

Уряд США усвідомлює значення малого та середнього підприємництва як сприятливого ґрунту для зростання американського виробництва. Основною організацією державної підтримки малого підприємництва є Управління у справах малого бізнесу, до основних завдань якого належить сприяння діяльності малих підприємств, надання їм відповідних порад, допомога у захисті їхніх інтересів; забезпечення урядовими контрактами та субпідрядними договорами; надання позик малим підприємствам, державним і місцевим компа-

ніям, що перебувають у стадії становлення, а також потерпілим від стихійного лиха або від певних типів економічних негараздів; крім того, видача ліцензій, регулювання діяльності підприємств малого бізнесу. Також Управління у справах малого бізнесу приділяє значну увагу заохоченню зовнішньоекономічної діяльності малих і середніх підприємств. Невеликі фірми мають великий потенціал для нарощування американського експорту та послаблення дефіциту торговельного балансу США [2].

Також для підтримки малих і середніх підприємств діють центри розвитку малого бізнесу, що надають послуги з консультивання та підготовки реальних і потенційних власників малих підприємств. Такі послуги можна одержати у приблизно 750 населених пунктах. Центри розвитку малого бізнесу розробляють національну політику щодо розвитку даного сектору з урахуванням особливостей окремих штатів і територій, встановлюють стандарти, за якими створюються і діють такі центри; запроваджують нові підходи для поліпшення їхньої діяльності [14, 29].

Крім цих установ, у межах компетенції регіональних і місцевих органів влади діють підприємницькі мережі – групи фахівців, що координують необхідні інвестиції для нових комерційних підприємств. Фактично державне інвестування в цих мережах є основним елементом, який забезпечує досягнення успішного високотехнологічного розвитку. Також ці мережі забезпечують малі підприємства інформацією і надають допомогу у справі їх зростання й процвітання [13, 100].

Іншим лідером у галузі державного регулювання малого підприємництва є Іспанія. У цій європейській країні також переважна кількість підприємств – малі та середні (на 98% підприємств зайнято менше 100, на 77% підприємств – до 10 працюючих), у зв'язку з чим іспанський уряд розробляє і застосовує систему спеціальних заходів, спрямованих на підтримку малого бізнесу, що забезпечують самостійність і конкурентоспроможність національних підприємств. Державна політика щодо підтримки підприємництва будується на взаємодії органів адміністративного управління (міністерств, відомств) і спеціалізованих державних (або за державною участю) організацій [10, 95].

Політика уряду Іспанії щодо малого та середнього бізнесу реалізується провідною державною автономною організацією у системі Міністерства промисловості й енергетики Іспанії – Інститутом малих і середніх промислових підприємств (ІМСПП), основними напрямками діяльності якого є: інформаційне забезпечення малого бізнесу, фінансова підтримка, сприяння технологічному розвитку виробництва й освоєнню нової продукції, стимулювання міжфірмової кооперації та спільної діяльності підприємницьких структур.

У рамках єдиної державної політики розробляються та реалізуються програми й заходи, спрямовані на підтримку малого підприємництва на наднаціональному, національному та регіональному рівнях. Органи влади автономних співтовариств, провінційні і муніципальні органи не тільки беруть участь у національних та європейських програмах, але й, користуючись широкою адміністративною та господарською автономією, здійснюють самостійну політику в галузі підтримки малого бізнесу з урахуванням місцевих умов і особливостей, у тому числі активно розвивають мережу об'єктів спеціалізованої інфраструктури.

Для реалізації вироблених політичних заходів в автономних співтовариствах створено спеціалізовані організації — агентства регіонального розвитку, які приділяють першочергову увагу формуванню об'єктів інфраструктури, що забезпечують підтримку підприємницької активності. З ініціативи та за участю агентств регіонального розвитку створюються технологічні парки, центри передачі технологій, промислові зони та полігони, бізнес-інкубатори, інші об'єкти, що забезпечують підтримку підприємництва й інновацій. Тобто агентства консолідують навколо себе групи підприємств, у капіталі яких вони беруть участь, а в багатьох випадках володіють контрольними пакетами акцій.

У всіх регіонах Іспанії створені бізнес-інкубатори для малих підприємств, які називаються в країнах ЄС центрами підприємництва та інновацій (ЦПІ). Створення мережі таких центрів є однією з важливих ініціатив ЄС, спрямованих на активізацію малого підприємництва та прискорення економічного розвитку регіонів. Всі «інкубатори» малого бізнесу розташовані на території технологічних парків (7 інкубаторів з 13) або промислових зон (всі інші), що забезпечує розвиток міжфірмових зв'язків і зміцнення інноваційного потенціалу малих підприємств. Від звичайних промислових полігонів ЦПІ відрізняються тим, що розміщення у них малих підприємств здійснюється на обмежений період часу (3–5 років), супроводжується наданням широкого набору ділових послуг, а підприємницькі проекти повинні мати інноваційну спрямованість.

Однією з національних ініціатив у галузі державної підтримки приватного бізнесу та малих підприємств, реалізованих в регіонах Іспанії, є діяльність Товариства промислового розвитку (ТПР). Основним видом діяльності ТПР є надання фінансової підтримки малим підприємствам шляхом участі в їхньому капіталі середньострокових позик. Внески до статутного капіталу мають тимчасовий характер (від 3 до 8 років залежно від особливостей проекту). Частка ТПР у капіталі кожного підприємства не досягає контрольного пакета, складаючи від 5 до 45% (у середньому 17%). ТПР також надають малим фірмам послуги, пов'язані з розробкою і реалізацією інвестиційних проектів (консультації при розробці фінансових планів, допомога в пошуку джерел зовнішніх інвестицій і кредитів, сприяння придбанню нових технологій) [10, 95–102].

Окрім Іспанії, провідною європейською країною у сфері підтримки малого бізнесу є Фінляндія. Треба зазначити, що чіткого поділу підприємств на великі, малі та середні у Фінляндії немає. Зазвичай малими вважаються компанії з кількістю працюючих до 100, середніми — до 200 осіб [10, 109]. Малі підприємства функціонують у всіх галузях фінської економіки. Найбільша їхня кількість концентрується у сфері торгівлі та послуг. З 80-х років ХХ ст. у Фінляндії, як і в інших розвинутих країнах, спостерігається різка активізація малого бізнесу поряд із подальшим посиленням процесів концентрації виробництва та капіталу в невеликій кількості великих монополістичних груп пріоритетної ролі в економіці.

Зростання кількості малих і середніх підприємств пов'язане з посиленням інтернаціоналізації господарського життя та інтеграційних процесів у Європі, з новою економічною політикою держави, спрямованою на розвиток науково-технічного прогресу й наукомістких виробництв, поглиблення спеціалізації і перехід до масового виробництва на випуск продукції для вузьких зовнішніх ринків.

Економічне майбутнє Фінляндії, як і багатьох інших країн світу, багато в чому залежить від швидкого впровадження у виробництво нових досягнень науки і техніки, тому малі підприємства орієнтують свою діяльність на вузькі виробничі програми, передові технології, випуск дрібної серійної наукоміської продукції. Характерною рисою фінської економіки є збільшення кількості малих підприємств у високотехнологічних галузях, хоча концентрація НДДКР зберігається у найбільших корпораціях. Значному підвищенню ефективності та ролі багатьох малих підприємств сприяв розвиток електронної техніки, що супроводжувався виходом підприємств малого бізнесу за межі регіональних і національних ринків.

Великі корпорації Фінляндії встановлюють довгострокові договірні відносини з багатьма малими вузькоспеціалізованими фірмами, які випускають вироби невеликими партіями. Зазвичай, зв'язки великих підприємств з підприємствами малого бізнесу проявляються у реалізації останніми деталей і комплектуючих виробів великим компаніям, що значно вигідніше для малих підприємств, ніж виробляти їх самостійно. Щодо підтримки МСБ, що необхідно зазначити, що невеликі підприємства підтримуються у Фінляндії на основі спеціально розроблених програм, які передбачають фінансову допомогу та створення сприятливих умов для діяльності. Ця робота координується Міністерством торгівлі та промисловості, Центральним союзом підприємців і Центральним союзом фінської промисловості [10, 109].

Приділяє особливу увагу малому підприємництву як осередку інноваційних рішень і лідер наукоміського виробництва та високих технологій Японія. Серед розвинутих країн Східної Азії ця країна має найбільш тривалий період розвитку малого підприємництва. Частка малих і середніх підприємств у виробництві промислової продукції Японії перевищує 60%, а зайнятість населення в них становить 78% [10, 109]. Правовий статут малого підприємництва регулюється системою спеціальних законів, а також положеннями про пільги для малих підприємств, податкове, внутрішньоторговельне та галузеве законодавство. У післявоєнний період малі підприємства особливо потребували урядової підтримки, і з цією метою урядом Японії було засновано Фінансову корпорацію малого підприємництва і низку інших структур. У 1963 р. прийнято Основний закон про мале підприємництво і взято курс на модернізацію устаткування, поліпшення технології, на структурні перетворення. За підтримки уряду малі підприємства охопили велику сферу виробництва. Новим елементом державної політики стало заохочення прямих іноземних інвестицій до японського малого бізнесу. У 1970-ті рр. політика японського уряду стала більш багатоплановою: були прийняті програми розвитку людських ресурсів, фінансування, технологічної та інформаційної підтримки. У 1980-ті рр. у зв'язку з глобальними процесами інтернаціоналізації економіки, зміцненням позицій національної валюти помітним став процес підтримки переміщення виробництва малих підприємств за кордон. Поясненням цього є прагнення знизити витрати виробництва за рахунок дешевшої робочої сили.

З метою надання допомоги в реструктуризації малих підприємств японський уряд створив промислові парки, став допомагати у будівництві інфраструктури служб інформаційного забезпечення малого підприємництва. Уряд

постійно забезпечував рівність у розвитку малого бізнесу та великих компаній, більшість транснаціональних корпорацій встановлювали зв'язки з малими підприємствами як у сфері виробництва, так і торгівлі. Це дозволяло малим підприємствам виступати субпідрядниками великих компаній або виробляти товари з низьким споживчим попитом, до чого не залучалися великі підприємства [13, 111].

Розвиток експорту підприємствами малого та середнього бізнесу Японії нерозривно пов'язаний з діяльністю загальних торговельних компаній. Не маючи досвіду міжнародної торгівлі, вони спочатку базувалися на співробітництві з виробничими фірмами, імпортуючи для них сировину й експортуючи їх продукцію. Вже до 40-х рр. ХХ ст. у японських торговельних компаній були розвинуті зв'язки з усіма головними торговими центрами світу. У 60–70-х рр. ХХ ст. вони розширили сферу своєї діяльності, а у 80–90-х рр. перейшли до здійснення великомасштабних проектів з іншими компаніями за кордоном [10, 112].

Крім співробітництва з торговельними компаніями, малі підприємства Японії вертикально об'єднані (як субпідрядники) із ТНК та інтегровані з виробництвом. У цілому японські малі підприємства змогли збільшити свою частку в експорті Японії з 11,6 до 12,2% з початку до середини 1990-х рр. [13, 110]. Основними чинниками, що забезпечили це просування, були: державна підтримка діяльності малого підприємництва й особливо вертикальних зв'язків малих фірм із великим бізнесом і міжнародними корпораціями; політика із заохочення співробітництва малого підприємництва і загальних торговельних компаній і зростання експорту через ці компанії. Малі підприємства Японії є активними учасниками реструктуризації японської економіки, постійно модернізують своє виробництво та диверсифікують торговельну діяльність.

Позитивним для української системи регулювання малого бізнесу може бути досвід Російської Федерації. Частка малого підприємництва у ВВП цієї країни складає лише 10–11%, а частка працюючих у загальній кількості зайнятих – 10%. Значна частина малих і середніх підприємств Росії відноситься до торгівлі та громадського харчування (43,3%), будівництва та промисловості (по 16% загальної кількості). Третина загальної кількості малих і середніх підприємств зосереджена в центральному регіоні, при цьому в Москві – 22%, у Санкт-Петербурзі їх кількість у два рази менша, ніж у Москві (11%), у Московській, Тюменській, Свердловській областях і Краснодарському краї – по 4%, у Республіці Татарстан, Кемеровській, Новосибірській, Самарській, Нижегородській областях і Красноярському краї – по 2% [2].

Так само, як і в Україні, діяльність малого бізнесу в Росії пов'язано з низкою труднощів. Це проблема фінансування, необхідність модернізації зношеної технологічної бази, податковий тягар, макроекономічна нестабільність, часта зміна правових норм, відсутність правових гарантій рівності усіх форм власності. Взаємовідносини державних органів і ринкових структур з малим і середнім бізнесом побудовані так, що останній не захищений ні від іноземних конкурентів, ні від вітчизняних монополістів. Адміністративні бар'єри, створені органами влади різних рівнів, ускладнюють процедуру та збільшують витрати на реєстрацію малих підприємств, ускладнюють систему ліцензування, пильно контролюють діяльність малих підприємств. Саме тому велика частка

малого бізнесу (від 60 до 80%) знаходиться у тіньовому секторі, що загострює проблему сприяння їх розвитку та виходу з тіні.

Зважаючи на ці проблеми, уряд Російської Федерації розробляє державні програми підтримки малого підприємництва. Основним пріоритетом цих програм є врахування галузевих і регіональних особливостей розвитку цього важливого сектору національної економіки. Програми передбачають цілий комплекс заходів: пільгова система оподаткування, створення фондів фінансування малих підприємств, організація центрів інформаційного забезпечення підприємств, професійна підготовка кваліфікованих кадрів. Такі програми забезпечують підтримку малого бізнесу як на федеральному, так і на регіональному та місцевому рівнях [2].

Підсумовуючи дослідження досвіду провідних країн світу, доцільно зробити висновок, що регулювання розвитку малого бізнесу в сучасних умовах є пріоритетом державної економічної політики. В Україні це має стати одним із найважливіших стратегічних напрямів діяльності національних урядових структур. При цьому для впровадження державної системи підтримки малого бізнесу в нашій державі пропонуємо застосувати американську модель регулювання підприємницької діяльності.

Позитивним в цьому випадку є досвід Іспанії, де місцеві органи влади, провінційні і муніципальні органи, які, користуючись значною автономією, здійснюють самостійну політику у галузі підтримки малого бізнесу з урахуванням місцевих умов і особливостей, у тому числі активно розвивають мережу об'єктів спеціалізованої інфраструктури – агентств регіонального розвитку малого підприємництва. Інструментарій цих організацій може охоплювати такі компоненти: стратегічне планування; надання пільг; організаційне забезпечення підтримки малого бізнесу; програмування; надання комплексу послуг (інформаційних, з отримання капіталу, бізнесових, зі створення господарських об'єднань тощо); сприяння експорту продукції регіональних суб'єктів малого підприємництва; формування мережі центрів підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників малих підприємств.

Позитивним моментом у державній політиці регулювання малого підприємництва може стати також створення за прикладом іспанської моделі технологічних парків, центрів передачі технологій, промислових зон і полігонів, бізнес-інкубаторів, що спрямовують свою діяльність на підтримку підприємництва та стимулювання впровадження інноваційних технологій у бізнес-діяльності. Адаптування такої практики підтримки малого бізнесу в Україні матиме велике значення для національної економіки та сприятиме вступу нашої держави до Європейського союзу.

Сприятиме такій інтеграції і запозичення фінської моделі інноваційного підприємництва, що базується на розвиненій державній політиці підтримки наукового прогресу та наукомістких виробництв малих підприємств і тісному співробітництві малого й великого бізнесу у сфері новітніх технологій. Така політика втілена у Національній програмі розвитку інноваційної діяльності, що є позитивним прикладом для впровадження подібної програми і в Україні.

У сфері інноваційних технологій у малому бізнесі є корисним і досвід Японії. Особливо це стосується розробки на засадах японської моделі своєї

власної, української моделі фінансування інноваційного підприємництва, яка б передбачала створення спеціальних кредитних установ на прикладі японської Корпорації малого бізнесу та її регіональних відділень, а також спеціально утворених громадських організацій – асоціацій кредитної гарантії. Кошти для кредитування малих підприємств, як і в японській моделі, могли б надходити від пенсійних фондів, поштово-ощадних кас, поштових фондів страхування та ін. Активно також за японським прикладом слід розвивати співробітництво малого та великого бізнесу як у сфері виробництва, так і у сфері торгівлі. У таких умовах позитивним моментом могла б стати політика державних та регіональних органів влади із заохочення співробітництва малих підприємств і загальних торгових компаній з метою зростання експорту продукції малих підприємств через ці компанії тощо.

Велике значення в українській практиці сприяння розвитку малого підприємництва може мати створення спеціальних інституцій – інноваційних центрів та центрів розвитку підприємництва [4; 8; 9]. Як свідчить досвід таких провідних у сфері інноваційних технологій країн світу, як США, Японія, Фінляндія, Іспанія та ін., ці утворення можуть бути чотирьох видів:

- центри передачі технологій – організації, створені урядовими та регіональними органами влади за участю приватного капіталу в рамках національних програм промислового й технологічного розвитку з метою більш тісної інтеграції наукових установ (насамперед державних) з промисловістю і підприємством (організація бізнес-конференцій, публікування наукових збірок про науково-технічні можливості та виробничі потреби, пошук партнерів для співпраці, організація спільних дослідницьких проектів тощо). При цьому початкові кошти на створення та діяльність подібних центрів, як свідчить світова практика, повинні виділятися з державних і місцевих бюджетів. Подальший їхній розвиток забезпечується підтримкою приватного капіталу (можливо, спеціальними фондами підтримки підприємництва);

- бізнес-центри – установи, що спеціалізуються на підтримці малого бізнесу на початкових етапах його становлення (основні функції полягають в інформаційній підтримці підприємців-початківців, пошуках замовників (інвесторів) на їхні проекти, на допомозі у підборі кадрів, залученні зовнішніх експертів, навчанні підприємців основам ведення бізнесу тощо). Як правило, вартість подібних послуг значно нижча, ніж на ринку, оскільки діяльність бізнес-центрів частково фінансується за рахунок коштів місцевих бюджетів і коштів установ – великих університетів та компаній;

- бізнес-інкубатори – відрізняються від бізнес-центрів тим, що, окрім наведених вище послуг, надають малим підприємствам на умовах оренди обладнані офіси та приміщення, необхідні для початку виробництва того чи іншого продукту. Малі підприємства працюють в інкубаторах обмежений час (2–3 роки), після чого поступаються місцем іншим. У деяких країнах (Німеччина, Ізраїль) малий бізнес отримує в інкубаторах й фінансову допомогу на кінцевій стадії розробок і виробництва зразків та малих партій продукції. Відносно невеликі початкові кошти можуть виділятися на безповоротній основі, більш вагомими внесками на початкових стадіях виробництва ринкового продукту нерідко супроводжуються поступкою на користь інкубатору частини прав власності на

компанію-реципієнта або домовленістю про частковий розподіл майбутніх доходів;

- технологічні парки – масштабні інноваційні центри, в яких, окрім наведених вище послуг, забезпечуються умови, максимально сприятливі для науково-технологічних інноваційних проектів, що здійснюються спільними зусиллями наукових центрів, промисловості та підприємництва. Технологічні парки в основному створюються великими науковими центрами (найчастіше університетами) на спеціально відведеній для них упорядкованій території з першокласною інженерною, науково-виробничою, інформаційною та соціальною інфраструктурою. Головна мета технопарків – привернути увагу до своєї території представників великого бізнесу, які працюють у галузях високих технологій, для здійснення силами спеціалістів наукового центру і за рахунок коштів залучених компаній розробок інноваційного продукту, в основі якого покладено результат наукових досліджень, проведених в центрі – засновників. Розробку інноваційних продуктів у технопарку, як правило, здійснюють малі підприємства [6, 64].

Окремо варто виділити найбільш масштабні інноваційні об'єднання – технополіси. Така модель наукового парку запроваджується в Японії та передбачає створення зовсім нових міст – технополісів, що зосереджують наукові дослідження в провідних і піонерських галузях та наукомістких промислових виробництвах.

Висновки. Підбиваючи підсумки аналізу досвіду діяльності малого підприємництва та напрямів його використання в Україні, слід зазначити, що підвищення ролі державного та регіонального регулювання розвитку малого бізнесу, сприяння впровадженню інноваційних технологій у підприємницьку сферу стимулюватиме функціонування національної економіки на ринкових засадах, бо без систематичної, послідовної та всебічної підтримки з боку державних органів сфера малого підприємництва приречена на занепад, що означатиме поразку в справі докорінної ринкової трансформації економіки нашої країни.

1. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 №1560-ХІІ // zakon1.rada.gov.ua.
2. *Воротіна Л.І., Воротін В.І.* Малий бізнес та підприємництво як засіб адаптації до ринкових форм господарювання. – К., 1996. – 344 с.
3. *Воротіна Л.І., Єхануров Ю.І.* Розвиток підприємництва в Україні // Економіка і управління. – 1998. – №1. – С. 8–10.
4. *Денисюк В.А.* Розвиток інноваційних територіальних структур як важливої складової української інноваційної системи // Економічний часопис – ХХІ. – 2003. – №7–8. – С. 43–47.
5. *Деркач М.* Структурно-інноваційна перебудова економіки України: проблеми, пріоритети та перспективи розвитку // Економіст. – 2004. – №5. – С. 12–14.
6. *Забарная Е.* Современные организационные формы инновационной деятельности // Економіст. – 2004. – №6. – С. 63–65.
7. Малий бізнес та підприємництво в ринкових умовах господарювання: Навч. посібник / За ред. проф. Л.І. Воротіної. – К.: Європ. ун-т, 2004. – 308 с.
8. *Михайловська О.* Оцінка ефективності спеціальних економічних утворень Донецької області в інтеграційних процесах // Економіст. – 2004. – №6. – С. 66–68.
9. *Разумнова И.И.* Мелкие фирмы в США: экономика и управление. – М.: Наука, 1989. – 128 с.
10. Світовий бізнес: Навч. посібник / За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. – Житомир: Рута, 2004. – 498 с.
11. Условия для бизнеса нужно создавать // Меркурий. – 2004. – №11. – С. 45–47.

12. *Шановал В.М.* Державний лад країн світу. – К.: Український Центр Правних Студій, 1999. – 304 с.
13. *Ahlbrandt, R.S.* (1990). The revival of Pittsburg – a partner-ship between business and government. *Long Range Planning*, 23(5): 31–40.
14. *Hall, P.* (1975). *Urban and regional planning*. Harmondsworth: Penguin Books. 312 p.

Стаття надійшла до редакції 19.03.2012.

КНИЖКОВИЙ СВІТ

СУЧАСНА ЕКОНОМІЧНА ТА ЮРИДИЧНА ОСВІТА
ПРЕСТИЖНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ

Україна, 01011, м. Київ, вул. Панаса Мирного, 26
E-mail: book@nam.kiev.ua
тел./факс 288-94-98, 280-80-56

Менеджмент: Підручник / За заг. ред. д.е.н., проф. М.М. Єрмошенка. – К.: Національна академія управління, 2011. – 656 с. Ціна без доставки – 130 грн.

Авторський колектив: **М.М. Єрмошенко, С.А. Єрохін, М.П. Денисенко, О.А. Кириченко, О.І. Соскін.**

Має гриф підручника від МОН України.

У даному підручнику викладено матеріал, який дає системне уявлення щодо менеджменту. Комплекс представлених навчальних матеріалів стосується відносин управління на макро- та мікрорівні економічної системи, що дозволяє сформувати сутнісне бачення щодо менеджмент-взаємозв'язків різноманітних видів діяльності. У цілому викладений матеріал суттєво поширює теоретичні і методичні уявлення щодо менеджменту.

Підручник включає теоретичні засади менеджменту, історію його виникнення і розвитку, форми і методи документообороту при здійсненні управлінської діяльності, основи операційного менеджменту, розкриває нові тенденції у розвитку стратегічного менеджменту. Містить також менеджмент-практикум щодо основних засад управління.

Призначений для студентів вищих навчальних закладів, викладачів, аспірантів, а також всіх тих, хто цікавиться питаннями управління.